

Litteratur

THEDE PALM:

Nixon om tredje världskriget

Det har sagts att före presidenten Richard Nixon skrivit en bok om det kommande tredje världskriget. Detta är inte alldeles riktigt. Han menar att det andra världskriget egentligen direkt följdes av det tredje, som vi därmed nu står uppe i.

Efter sin avgång i augusti 1974 har Nixon skrivit först sina memoarer och sedan "The Real War" (New York, Warner Books 1980. Svensk översättning kommer i november på Contra förlag). Om den förra handlade om honom själv, handlar den senare om de slutsatser han anser sig kunna dra ur sina erfarenheter som president. Några kapitel har speciell inrikespolitisk karaktär. Men kapitlen om Vietnamkriget, om hotet från Sovjetunionen, om Afrika kan läsas med utbyte. I varje fall har Nixon ett enastående utgångsläge – få människor i världen kan som en amerikansk president, om han så vill, samla kunskaper om utrikespolitiska frågor.

Utrikespolitiken var ett av Nixons stora intressen. Där blev han väl förberedd redan som vicepresident under Eisenhower och där gjorde han några bemärkta insatser; mest känt blev hans av Kissinger förberedda besök i Peking. De närmast bottenfrusna förbindelserna mellan USA och Kina började åter få liv och, vilket var viktigt, i Moskva blev man uppmärksam på att det inte gick att med Nixon som president driva vilken hård linje som helst. SALT I-avtalet undertecknades 1972, det år då Nixon med överväldigande majoritet omvaldes som president för en andra period. Genom sin för tidiga, av honom själv framkallade avgång, hindrades han från att nå vad han uppgett som ett mål: en förblivande jämvikt mellan USA och Sovjetunionen i fredens intresse. Nu, sex år senare, är ryssarna militärt överlägsna och därmed är möjligheterna att nå en avspänning långt mindre än de var på Nixons tid.

Denne understryker, att redan i andra världskrigets slutskede var Stalin i full gång med att vidga de geografiska gränserna för Sovjetunionens inflytande. En del av Polen besattes

med Hitlers medgivande redan i början av kriget. 1944, under tyskarnas återtåg, lät Stalin dessa härja Warszawa. Resterna av det polska motståndet tvingades ge upp, och få överlevde medan de ryska trupperna väntade på deras undergång. Sedan tillsatte Stalin en lydregering. Denna utveckling, som Churchill förgäves sökte förhindra, har setts som uttryck för Sovjetunionens behov att säkra sina gränser i väster. Men det har visat sig, att det väsentliga inte varit hur stora landområden som besatts eller kunnat kontrolleras. Det viktiga har varit de nya regeringarna, som är kommunistiska och utan stöd av folkmajoriteterna men direkt beroende av Moskva.

Det är denna kommunisternas, inte kommunismens vidgade utbredning som Nixon egentligen varnar för. En av hans företrädare, president Wilson, ville göra världen "safe for democracy" och misslyckades ganska grundligt. Kommunistledningen i Moskva vill enligt Nixon göra världen "unsafe for democracy" och lyckas bra, så bra, att i den pågående tävlan om åtminstone världsinflytande, kanske världsherravälde, den demokratiska delen av världen med USA i spetsen numera ligger i klart underläge.

Att Nixon i detta sammanhang kritiserar president Carter är väntat. Men han gör det på ett balanserat sätt. Vana som vi är numera i Sverige att höra hur kritik mot regeringen uttrycks, känns det på något sätt friskt att läsa hur man också kan kritisera artigt.

När det gäller militära frågor är Nixon inne på SALT II. I detta sammanhang kan nämnas, att en utmärkt sammanfattning av problematiken kring detta avtal nyligen kommit ut på svenska. Erik Holm, "Stormaktspolitiken 1978-79" (Världspolitikens dagsfrågor, 1980 nr 5-6) kostar dessutom bara 19 kr, vilket är något unikt för så mycket och så välskrivet vetande.

Kapitlet om Vietnam i Nixons bok är värt ett särskilt omnämnande. Det blev hans uppgift som president att avveckla den amerikanska

insatsen där. Kriget var från början ett gerillakrig, igångsatt från nordvietnamesisk sida med FNL som agerande och understött från Moskva. Målet var att erövra Sydvietnam, ett mål som uppnåts. Till en början redde sig sydvietnameserna någorlunda. De fick begränsad hjälp från USA, men genom att nordvietnameserna började föra fram både trupper och underhåll genom Laos, förlängdes de gränser som måste försvaras. Enligt Nixon fanns fortfarande möjligheter att detta försvar skulle lyckas genom att utbilda och beväpna sydvietnameserna för gerillakrig. Men president Kennedy beslöt på inrådan av sin militära rådgivare general Maxwell Taylor att de amerikanska insatserna skulle ske över Pentagon med dess stora resurser, men tyvärr med begränsad expertis på andra slag av krig än de konventionella. Ryssarna lärde samtidigt att de i fortsättningen inte behövde kamouflera sina insatser på olika ställen i världen genom andras långdragna gerillakrig. I Angola eller i Etiopien satte de in styrkor öppet och direkt, fastän de i båda fallen hyrt dem från Kuba.

Propagandamässigt förlorade USA kriget i Vietnam långt innan det militärt slutade, och detta både hemma och i västvärlden. Vi vet det ju från Sverige. En gång kommer det att kunna visas hur de, som från början stödde "befrielsekriget" av ideella eller av antiamerikanska eller av andra orsaker, fortsatte på samma sätt även sedan de måste ha insett att det rörde sig om ett erövringskrig. Nixon ser naturligtvis det hela som ett resultat av en framgångsrik sovjetrysk propaganda, organiserad av KGB.

Hans bok skall läsas med förstånd. Liksom ryssarna, som alltid hade respekt för honom, och kineserna, som bjöd honom besöka Peking också efter hans avgång, behöver läsaren inte höja något moraliskt pekfinger och börja tala om Watergate. I den affären avslöjades Nixons inre osäkerhet och alla mänskliga svagheter. Att han där förödmjukades och förlorade sin ställning kan ha påverkat hans omdömen på några punkter, men i det hela är hans bok ett skickligt skrivet bidrag till klarläggandet av vår egen tids historia.